

Adrian MIHALACHE

SPECTACOLE

Avaritia și tranziția

Pe când Molière prezenta *Avarul* în premieră absolută, lumea se pregătea de mari schimbări. Se schimba modul de acumulare a bogăției, se schimbau semnele ei exterioare, ca și percepția și interpretarea lor. Era epoca de diseminare a modului de producție capitalist, când investițiile, comerțul, circulația capitalurilor, băncile câștigau teren în fața practicilor tradiționale de acumulare a bogăției prin exploatare funciară, cuceriri, colonizări și descoperiri de noi *El Dorado*-uri. Înainte, etalarea bogăției fusese privilegiul unei aristocrații arogante, predispuse la imprudențe. Pentru „starea a treia”, bogăția era semnificată de comoara care trebuia bine disimulată, pentru a nu risca să fie prădată sau disputată. Semnul major al bogăției era aurul, care se găsea în adâncurile pământului sau în tezaurele rivalilor, de unde trebuia, după caz, extras sau jefuit. Secolul în care Spania dominase Europa, datorită afluenței comorilor aduse din Lumea Nouă, trecuse însă. În zilele lui Molière, contau biletele de bancă, înscrisurile, cambiile, investițiile în firme ca faimoasa *Compagnie des Indes Orientales*, fondată de Colbert, ministrul Regelui Soare. Bogat era cel care se bucura de credit, nu cel care poseda comori, iar, pentru a avea credit, trebuia să arborezi însemnele prosperității. Personajul avarului, Harpagon, este tragicomic, deoarece înțelege tranziția doar pe jumătate. Este destul de inteligent ca să înțeleagă necesitatea circulării banului pentru a-l spori: de aceea, împrumută cu dobândă, luându-și toate măsurile de precauție ca, într-o vreme când meseria de „recuperator” nu exista, să nu fie, totuși, păgubit. Înțelege că modul cum te vede lumea este important: întreține, de bine, de rău, un echipaj cu cai, are bucătar, servitori, majordom etc. Păstrează însă atașamentul pentru formele vechi ale bogăției, ca depozit de „aur curat” și detestă consumul, neînțelegând că și acesta poate fi productiv. Reduce la minimum cheltuielile de reprezentare, refuză investițiile, iar, când împrumută, preferă să dea, în loc de bani lichizi, vechituri inutile, de care vrea să se descotorosească. Înțelege că banul trebuie fructificat, se pricepe de minune la dobânzi, dar percepe bogăția ca tezaur de ocrotit, de păstrat în casetă, de îngropat în grădină. Cu toată inteligența și voința sa – reale amândouă –, Harpagon se oprește la jumătatea drumului în tot ceea ce întreprinde. Nu merge până la capăt cu modernizarea stratagemelor sale financiare, după cum nu reușește să se desprindă de atașamentul cvasierotic și pervers pentru „comoară”, din care face un fetiș. Pus să aleagă, va renunța să-și satisfacă instinctele alături de aleasa fiului său, în favoarea menajării pasiunii sale mai vechi. Un aristocrat ca Filip al II-lea nu ezită să-și frustreze fiul, pe Don Carlos, de farmecele logodnicei sale. Burghezul este mai ezitant, mai vulnerabil, nu din rațiuni morale, ci pentru că nu și-a depășit complexul care face din bogăție un substitut al obiectului erotic.

În concepția lui Bocsárdi László, regizorul spectacolului de la Teatrul Național Craiova, Harpagon este un finanțist priceput, calculat, care știe perfect să-și urmeze interesele. Pe ceilalți, ori îi domină, ori îi manipulează. Ilie Gheorghe, în rolul lui Harpagon, urmează cu admirabilă coerență direcția sugerată de regizor.

Ilie GHEORGHE.

Mirela CIOABĂ.

El știe când să se stăpânească și când să izbucnească, când să fie abil și când să fie dur. Rezultă mai curând o combinație insolită între rigiditatea lui Shylock și ingeniozitatea lui JR. Pentru a fi un adevărat Harpagon, îi lipsește incertitudinea. Ca urmare, nu e deloc comic. Nici când îi dispare caseta nu se prea pierde cu firea, de aceea înfrângerea lui pare provizorie. Seriozitatea este caracteristica acestui spectacol, la care nu se prea râde, nici chiar la scenele mari. Enumerarea savuroasă a listei de obiecte inutile, pe care Harpagon le oferă ca echivalente unei sume de bani rămâne fără efect. Este poate și vina lui Constantin Cicort, care, în rolul valetului Flească (oribile echivalentele românești ale numelor), a părut cam stresat, fără vivacitatea cerută de rol. Celălalt mare moment comic, când se decid pregătirile pentru petrecere, sună mai curând melancolic, căci Valer Dellakeza l-a conceput pe Jupân Jacques, bucătarul-vizitiu, ca pe ducele Orsino. Finețea este remarcabilă, dar hazul suferă. Ne înviorăm la apariția Frosinei, în interpretarea căreia Mirela Cioabă este savuroasă. În locul petulanței de cochetă, ea arborează aplombul unei specialiste în „resurse umane” (HR), gen Dolly Levy. Păcat că i s-a tăiat replica în care afirma că ar reuși să căsătorească pe oricine cu oricine, până și pe Sultanul Turciei cu Dogele Veneției.

Cătălin Rotaru surprinde plăcut în Cleant. El are o iradiație corporală genuină și un bun control asupra tranzițiilor de stare ale personajului. Vocea plăcută, puternică, ar trebui cultivată în sensul unei rostiri mai îngrijite.

Valentin Mihali, în rolul lui Valer, este interiorizat și inteligent și își ascunde cu prea multă grijă pasiunea pentru Eliza. Recurge, în primul act, la ciudate elemente de contorsionism în dialogul cu iubita lui, probabil pentru a-și exterioriza totuși, cumva, frământările. Cele două ingenuie – Romanița Ionescu (*Eliza*) și Anca Dinu (*Marianne*) – nu debordează ca bogăție de mijloace. Prima se exprimă preponderent prin holbare excesivă, a doua, prin manevrarea vestimentației. Valeții – Marian Politic și Cătălin Băicuș – sunt simpatici și pitorești. Raluca Păun este o apariție de efect ca Jupâneasă falnică.

Concepția spectacolului îi afectează și ritmul, mai ales în partea în care situația se răstoarnă în defavoarea lui Harpagon, când apare o rarefiere inutilă, iar Harpagon scârțâie din vioară pentru a se consola. Eugen Titu, în rolul comisarului cu treni Columbo, ne mai binedispune. Intrarea lui *deus-ex-machina* (Mircea Cornișteanu în rolul lui Anselme) însoțit de orchestră populară, are efect, dar în genul pompos. În final, „euroii” cad degeaba peste noi toți.

Judit Dobre Kóthay a conceput costume frumoase, moderne și expresive (cu excepția toaletei Elizei). Cel al Mariannei ar fi câștigat dacă ar fi fost văzut de la distanță. O excelentă vestimentație arborează Harpagon, Cleant și Anselme.

Decorul lui Bartha József taie răsufierea prin frumusețe, este funcțional, dar expresivitatea lui nu se racordează la semnificațiile piesei, oricare ar fi cele favorizate. Ușa ca de seif de bancă prin care intră și iese Harpagon este foarte nimerită, dar mirifica grădină, cu abundența de frunzișuri artificiale, deconcertează, mai ales când o descoperim infiltrată și sub podeaua de plexiglas a scenei. Iar când mai vedem mișunând pe dedesubt copii în pampersi, nu știm chiar ce să mai credem. Sunt ei viitori Harpagoni, sau suflete de copii avortați din rațiuni de economie?

Teatrul Național Craiova – Avarul de Molière. Regia: Bocsárdi László. Decor: Bartha József. Costume: Judit Dobre Kóthay. Muzica: Kőnczei Arpad. Mișcarea scenică: Liviu Matei. Distribuția: Ilie Gheorghe (Harpagon), Valentin Mihali (Valer), Cătălin Rotaru (Cleant), Mirela Cioabă (Frosine), Romanița Ionescu (Eliza), Anca Dinu (Marianne), Constantin Cicort (Flească), Valer Dellakeza (Jupân Jacques), Mircea Cornișteanu (Anselme), Eugen Titu (Comisarul), Raluca Păun (Jupâneasa), Cătălin Băicuș (Mierlușcă), Marian Politic (Secărică), Tudorel Petrescu (Jupân Simon). Data reprezentației: 25 septembrie 2004.